

Nr 952

Av herr Hedlund m. fl., om ökad rationalisering inom den offentliga sektorn.

(Lika lydande med motion nr 807 i Första kammaren)

Mycket har de senaste åren gjorts för effektivisering och rationalisering både inom den privata och inom den offentliga sektorn. Inom den privata sektorn har insatserna inte minst tagit sikte på rationaliseringar inom kontor och administrativa avdelningar. Med hänsyn till önskemålen om förbättringar i olika avseenden är det av största vikt att alla möjligheter till effektiviseringar också tas till vara inom den offentliga verksamheten. Den offentliga sektorn omfattar en allt större andel av landets ekonomi. Det blir därför alltmer väsentligt att denna sektors organisation och verksamhet utformas på ett ändamålsenligt sätt.

Hittills har verksamhet omfattande produktion av tjänster betraktats som svårare att effektivisera än verksamhet omfattande produktion av varor. Samtidigt befinner vi oss i ett utvecklingskede, där efterfrågan på tjänster stiger mycket snabbare än på varor. Den offentliga sektorn kan inte i samma utsträckning som andra sektorer ersätta personal med maskiner. Detta accentuerar ytterligare vikten av en omfattande och riktigt organiserad rationaliseringsverksamhet inom den offentliga sektorn. Vi kan också räkna med brist på utbildad arbetskraft under lång tid framåt.

Allt tyder på att effektiviseringsverksamheten f. n. har större omfattning i den privata sektorn än i den offentliga och att den i den privata bedrivs mer på lokalt plan. Förslagsverksamheten från de anställda har t. ex. inte samma omfattning inom den offentliga sektorn som inom den privata. Vid utformningen av offentlig verksamhet tar man ofta inte heller hänsyn till upppoffringar och resultat, som den egna verksamhetens utformning leder till för andra offentliga organ och för medborgarna. Som exempel kan nämnas inverkan på kommunernas och landstingens ekonomi av olika statliga åtgärder och merkostnader för allmänheten vid inskränkningar i den samhällsliga servicen. Därtill kommer att löne- och anslagspolitiken är förhållandevis stel i den statliga sektorn, vilket torde verka minskande på effektiviseringsverksamheten.

Mot denna bakgrund föreslår vi att en utredning tillsätts om organisation och utformning av effektiviseringsverksamheten inom den offentliga sektorn. En översyn av rationaliseringsverksamheten inom statsförvaltningen

är också angelägen med hänsyn till att två myndigheter, statskontoret och riksrevisionsverket, nu är ansvariga för verksamheten.

Därvid bör sambanden mellan åtgärder, verksamhet, uppoffringar och resultat hos stat, kommun och privatpersoner beaktas. Möjligheterna till personalbesparingar bör särskilt prövas. Också möjligheterna till decentralisering av effektiviseringsverksamheten bör utredas bl. a. med hänsyn till att arbetstillfredsställelsen hos de anställda och motivationen hos den enskilde spelar stor roll för effektiviteten.

Utrednings- och försöksverksamhet för införande av programbudgetering pågår. Med hänsyn till att programbudgetsystem bl. a. kan ge ökade möjligheter till decentraliserad och flexibel verksamhet underlättar dessa planering av verksamheten på både central och lokal nivå. De ger också riksdag och regering större möjligheter att utföra effektivitetsjämförelser mellan olika sätt att uppnå önskade mål. Vi anser det vara av vikt att förberedelserna för införandet av programbudgetering intensifieras.

Vid programbudgetering blir planering och budgetprövning mer målinriktade. Detta bör vara en stor fördel då diskussionen härigenom kommer närmare medborgarnas behov än när man för en diskussion om många, ofta små, kostnadsposter som löner och omkostnader, där det är svårt att se vad en ändring innebär i måluppfyllelse. Men en förutsättning för att analys, debatt och beslut i måltermer skall bli meningsfull och givande är att vissa grundläggande problem har klarlagts. Detta gäller bl. a. definitioner av begrepp och klarläggande av motsats- och samverkansförhållanden mellan olika mål samt de långsiktiga konsekvenserna av speciella mål. För en del verksamheter kan det också behövas utredning om möjliga prioriteringsordningar bland mål och konsekvenserna av en viss prioritering. Ett införande av programbudgetering kan till viss del samtidigt ses som ett sätt att decentralisera många av besluten vid genomförandet av vissa målsättningar.

Detta innebär bl. a. att riksdag och regering vid själva införandet av programbudgetering kommer att ställas inför synnerligen omfattande bedömningar av målformuleringar. Härvid är det givetvis av stort värde om alternativa mål och budgeter kan utarbetas och nödvändigt att riksdagen garanteras god insyn i planeringsarbetet. Även om programbudgeteringen inte skulle införas vore en utredning om vissa övergripande mål för samhällets verksamhet av stort värde för riksdagens och de statliga organens verksamhet. Sådana utredningar om målen för samhällets verksamhet bör enligt vår mening ske regelbundet, exempelvis vart femte år, och avse de närmaste 10—15 åren ("perspektivplaner").

Med hänvisning till vad som har anförts i motionen hemställer vi,

att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t

1. hemställa om utredning och förslag i syfte att samordna och förbättra rationaliseringsverksamheten inom den offentliga sektorn;

